

PAWILON POLSKI W WENECJI

Enklawa

Jacek Sosnowski

Dokumentacja (fragment) złożona do konkursu na kuratorski projekt wystawy w Pawilonie Polskim na 17 Międzynarodowej Wystawie Architektury w Wenecji w 2020 r.

ENKLAWA

ENCLAVE

Propozycja konkursowa na ekspozycję w polskim pawilonie
na biennale architektury w Wenecji

Godło:

1500100900

Enklawa - koncepcja wystawy

Enklawy to miejsca, które chronią. Oddzielone od tego, co zewnętrzne, tworzące poczucie bezpieczeństwa, gdzie wartości, idee i tradycje są przechowywane. Można tak nazwać każdą przestrzeń pielęgnującą i utrwalającą to przeświadczenie. Co jednak, kiedy enklawą staje się miejsce, które wzmacnia to co niszczy społeczeństwo, które je otacza?

Pojęcie enklawy może odnosić się do dwóch, przeciwstawnych sobie rodzajów przestrzeni/miejsc. W pierwszych dominuje poczucie bezpieczeństwa, są pielęgnowane pozytywne wartości i indywidualne preferencje. W drugich, przy pozorach zachowania bezpieczeństwa wzmacniane jest to, co zagraża zarówno różnorodności jak i więzom społecznym.

Wystawa Enklawa w pawilonie polskim podejmuje problematykę granicy między uniwersalizmem architektury, a indywidualizmem użytkownika przestrzeni.

Postępująca globalizacja, homogenizacja estetyki i sposobu życia doprowadziła do sytuacji, w której „enklawami” stają się kawiarnie międzynarodowych sieci, restauracje serwujące to samo jedzenie i sklepy sprzedające te same produkty niezależnie od szerokości geograficznej. Podróżując, podświadomie szukamy tych miejsc, zapewniających nam dostęp do Internetu i inne przewidywalne, nowoczesne usługi. Tam czujemy się bezpiecznie w tym „niebezpiecznie” różnorodnym świecie, który otacza enklawę.

Architektura tych miejsc staje się narzędziem globalnej unifikacji, czyni przestrzeń publiczną wyzutą z pragnień, kreatywności, indywidualnych potrzeb i przyzwyczajęń autochtonicznej społeczności, zastępując ją antropologicznie jednolitym modelem funkcjonalnym.

A przecież wszyscy mamy potrzebę identyfikacji z miejscem, w którym żyjemy. Pragniemy, aby nasz habitat był naszą enklawą, w której to my jesteśmy gospodarzami, a nie zewnętrzna niezidentyfikowana globalna siła. Kiedy użytkujemy nawet najbardziej sterylną przestrzeń przekształcamy ją w nam przyjazną, adaptujemy a tym samym humanizujemy.

Szukamy schronienia w miejscach, które jakoby omija globalny przepływ kapitału, estetyczne trendy czy też wyrafinowane planowanie architektoniczne. W miejscach - ostojach lokalnej tradycji, zwyczajów, języka, kuchni a często również hazardu, szarej strefy i alternatywnych ekonomii, które można nazwać swoimi.

Przestrzeń pawilonu wypełni prezentacja przygotowana przez biuro projektowe R&D oraz artystę Roberta Kuśmirowskiego, mająca na celu konfrontację widza z wizją idealnej globalnej „enklawy” i jej przeciwieństwem pod postacią lokalnej kantyny.

Naszym celem jest podkreślenie wyzwań jakie stoją przed architektami funkcjonującymi na światowym rynku oraz lokalnymi społecznościami pragnącymi utrzymać swój sposób życia.

Enklawa – streszczenie scenariusza wystawy

Podstawowym założeniem wystawy Enklawa jest wykorzystanie architektonicznego, a wręcz urbanistycznego potencjału pawilonu polskiego. Dlatego też wystawa będzie miała charakter dwudzielny, w którym część pierwsza (Wzorcownia) prezentująca problem z poziomu dyskursu architektury będzie dostępna od strony ogrodów Biennale, a druga (Kantyna) dotycząca humanistycznego aspektu użycia przestrzeni poprzez normalnie nieużywane wejście od strony wyspy Sant'Ellena. Aby obejrzeć pawilon w całości będzie więc konieczne opuszczenie terenów Biennale i odwiedzenie pawilonu poniekąd po raz drugi od strony miasta.

W ten sposób mamy zamiar skonfrontować ze sobą dwa procesy. W części pierwszej prezentowana będzie wizja projektu kawiarni, mogącej zaistnieć w każdym miejscu na ziemi, tworząc potencjalnie najlepszą enklawę zarówno dla okolicznych mieszkańców jak i przybyszów. Ta część wystawy ma pokazać granice procesu architektonicznego i jego dehumanizujący aspekt.

Za specjalnie wybudowaną wewnątrz pawilonu ścianą funkcjonować będzie zupełnie inna przestrzeń dostępna tylko z zewnątrz, z terenów poza Biennale, wykorzystująca nieużywane wejście do pawilonu od strony wyspy Sant'Ellena. W niej powstanie performatywna przestrzeń wspólna będąca akumulacją tak zwanych wernakularizmów. W tej przestrzeni - miejscu, które może być barem, kawiarnią czy też restauracją - zilustrowany zostanie proces adaptacji przestrzeni do potrzeb ludzi, przy użyciu dostępnych materiałów i możliwości konstrukcyjnych. Przestrzeń ta będzie nosić cechy podobieństwa do projektu prezentowanego we Wzorcowni, jednak wielokrotnie przetworzonego.

Ściana oddzielająca obie przestrzenie od strony Wzorcowni będzie się jawić jako zużyte zaplecze Kantyny, tak jakby codzienne życie miejsca za ścianą wdzierало się w przestrzeń pawilonu. Publiczność chcąc zobaczyć tę część wystawy musi wykonać pewien wysiłek – opuścić teren Biennale i obejść go. Ma to zwrócić uwagę na fakt, że społeczeństwo musi również pokonywać trudności, by nie rozpuścić się w pozornie przyjaznej, zglobalizowanej rzeczywistości.

Tak powstanie dwudzielny pawilon skierowany do uważnego widza, w którym przenikać się będą postawy projektanta i użytkownika.

Tworząc prezentację, która wewnątrz sama ze sobą rywalizuje o uwagę widza, staramy się odpowiedzieć na pytanie postawione przez kuratora Biennale - jak będziemy razem żyć. Naszym zdaniem wspólnota i życie per se możliwe są wtedy, kiedy uznamy, że w centrum powinno być postawione indywidualne i unikalne doświadczenie jednostkowych podmiotów, które wspólnie na drodze konsensusu wytwarzają swój habitat.

Enclave – exhibition concept

Enclaves are places that protect. Separated from what is external, creating a sense of security, where values, ideas and traditions are kept. It can be called any space that cares for and reinforces this reassurance. But what happens when an enclave becomes a place that strengthens what destroys the society that surrounds it?

The notion of enclave can refer to two opposing types of space/places. In the first sense of security dominates, they are nursed positive values and individual preferences. In the second, the appearance of security is strengthened by what threatens both diversity and social ties.

The *Enclave* exhibition in the Polish pavilion will take the issue of the border between the universes of architecture and the individualism of the use of space.

The progressive globalization, homogenization of aesthetics and way of life led to the situation where "enclaves" become cafes of international networks, restaurants serving the same food and shops selling the same products regardless of their location on the map. By traveling, we subconsciously look for these places, providing us with internet access and other predictable, modern services. There we feel safe in this "dangerously" diverse world that surrounds an enclave.

The architecture of these places is becoming a tool of global homogenization, making public space to void from desires, creativity, individual needs and habits of the indigenous community, replacing it with an anthropologically uniform functional model.

And yet we all need to identify with the place where we live. We want our habitat to be our enclave in which we are hosts, not an external unidentate global force. When we operate even the most sterile space, we transform it into a friendly one thus humanizing it.

We are looking for refuge in places that bypass the global movement of capital, aesthetic trends or sophisticated architectural planning. In those places the local traditions, customs, language, cuisine and often also gambling, black market and an alternative economy, exist and which can be called your own.

The space of the pavilion will host the presentation prepared by the design office R&D and artist Robert Kuśmirowski, aimed at confronting the viewer with the vision of the perfect global "enclave" and its opposite in the form of a local canteen.

Our goal is to highlight the challenges faced by the architects in the world market and local communities wishing to keep their way of life.

Enclave – exhibition scenario summary

The main premise of the exhibition *Enclave* is the use of the architectural and even the urban potential of the Polish pavilion. The exhibition will therefore be of double nature, where the first part presenting a problem with the level of the architectural discourse will be available from the Biennale grounds and the second for the humanistic aspect of the use of space by alternative unused entrance from the island of Sant'Ellena. To witness the pavilion in its entirety it will be necessary to leave the Biennale area and visit the pavilion for the second time from the back.

In this way, we are going to confront two processes. In the first part will be presented the vision of the design of the café, which can be found anywhere in the World, creating utopian enclave for both the surrounding inhabitants and newcomers. This part of the exhibition will show the boundaries of the architectural process and its dehumanizing aspect.

Behind specially built wall there will be a completely different space available to visitors only from the outside. It creates a performative common space accumulating so-called vernacularisms. In this space that can be a bar, a café or a restaurant-will illustrate the process of adapting the space to the needs of people, using available materials and construction possibilities. This space will wear characteristics of similarity to the design presented in the first part, however, many times processed.

The wall separating both spaces from the master's side will appear as used for facilities of the canteen, as if the daily life of the place behind the wall was leaking into the space of the pavilion. The audience wishing to see this part of the exhibition must do some effort – leave the Biennale area, and get around it. This is to draw attention to the fact that society must also overcome difficulties in order not to fall into seemingly friendly, globalized realities.

This will be the two-part pavilion aimed at an attentive spectator, in which the attitudes of the designer and the user are overlapping.

Creating a presentation that internally competes for the viewer's attention, we try to answer the question posed by the curator of the Biennale-how we will live together. In our opinion, the community and the life per se are possible when we consider that there should be an individual and unique experience in the center of things.